

Jamaica Kincaid (suom. Kaijamari ja Helka Sivill): Lucy

[AM/31 ADMIN](#)

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI

Jamaica Kincaid on elävä klassikko, jonka suomentaminen on toivottavasti nyt alkanut. Häntä arvostetaan erityisesti kolonialismista nousevien kokemusten kuvaajana. Aihepiiri on poliittinen, mutta Kincaidin kyvyt kaunistelemattomien tunteiden ja affektien kuvaajana on myös syytä tunnistaa. Ne kokemukset ovat yhteiskunnallisia ja konkreettisesti elettyjä.

Lucy pienoisoromaanissa näkökulma on au pairiksi Yhdysvaltoihin tulevan nuoren Lucyn. Hän on vihainen ihminen, ja ehkä juuri sillä keinoin rehellisiä tunteitaan hakeva nainen. Lucyn kaltaisten ihmisten kuvaajana Kincaidia pidetään erityisen taitavana. Hän osaa törmäyttää ihmisten erilaisuutta, eri tapoja kokea asioita – ja tuoda esille maahanmuuttajan oikeus omaan kokemukseen.

Lucy -teoksessa kohtaavat nuori karibialaisnainen, Lucy, sekä amerikkalaisäiti Mariah. Lucy puolustaa ärhäkästi omia tuntemuksiaan amerikkalaisen tapakulttuurin keskellä. Kohtausten kerronta etenee lause lauseelta kohti Lucyn omimman tunteen paljastumista. Kincaidin lause etenee tunnustellen tilannetta: ”Aivan kuin hänen lauseensa löytäisi vasta lopussa, sen miltä asia todella tuntuu” – sanoo karibialainen

Derec Walcot, 1992 Nobel-kirjailija – ”on hämmästyttävää kuinka Kincaid onnistuu tuomaan esille kertojan mielentilan ja todelliset tunteet.”

Perheen äiti, Mariah, ja Lucy tulevat eri elinpiireistä: heissä tulee ilmi kahden maailman törmäykset. Tämä kiteytyy alussa, kun Mariah on lumoutunut keväästä ja narsisseista. Hän haluaa opettaa oman tunteensa Lucylle, mutta se ei onnistu. Lucy ei tunne neljän vuodenajan vaihtelua. Yksinkertaisesti Karibialla ei ole kevättä, koska maapallon pyöriessä aurinko ei siellä etäänny eikä palaa lähelle maata.

Mariahin yritys jakaa omaa kauneuden kokemustaan ei välity Karibialta tulleelle Lucylle – hän ei koe kevättä mitenkään erityisenä. Kun Lucy kuulee sanan narsissi, hän muistaa runon (ilmeisesti Wordswothin Narsissit). Sen Lucy oli joutunut lausumaan koulun juhlassa, mutta ei ollut koskaan nähnyt sellaisia kukkia.

Kincaid ei kuvaa tavanomaista koulujuhlan runonlausunta-ahdistusta, vaan ilmaisee paljon kompleksisemmän kokemuksen. Lucy oli lapsena loistava esiintyjä, ja hän pystyi täydelliseen englannin kielen ääntämykseen. Silti Lucylle itselleen esiintyminen merkitsi hänen oman kaksinaamaisuutensa huipentumaa. Hän oli lausunut runon täydellisellä englannilla, iloisesti, mutta vihaten sekä runoa, yleisöä että itseään. Kincaidin kuvaama narissit-episoodi kuvaa hyvin 19-vuotiaan Lucyn omaa narsismia. Se ilmenee yllättävänä vihanpuuskana narsisseja kohtaan:

Mariah sanoo: ”No katsopa”

Puiden alla oli monia, monia, keltaisia kukkia, jotka olivat leluteekuppien tai keijuhameiden kokoisia ja muotoisia. Ne näyttivät samanaikaisesti syötäviltä ja päälle puettavilta, ne olivat kauniita, ne olivat yksinkertaisia, näytti kuin ne olisi tehty pyyhkimään pois monimutkainen ja tarpeeton ajatus. En tiennyt mitä kukkia ne olivat, ja minulle oli arvoitus, miksi halusin tappaa ne. Tuosta vaan. Halusin tappaa ne. Toivoin, että minulla olisi ollut valtava viikate, että olisin voinut kävellä polkua viikate ojossa ja katkoa kaulat siihen, missä ne nousivat maasta.” (34)

Lucyn ”vihaisuus” tarkoittaa myös, että hän ei ole konfliktipelkoinen, kuten amerikkalainen au pair emäntänsä. Mariah jopa ihailee Lucyn rohkeutta. Samalla Matiahista tulee Lucylle toinen äitihahmo, joka lohduttaa, mutta jonka elämänvalhetta Lucy vihaa. Lucylle siis molemmat äidit ovat läheisiä, mutta vääriin rooleihin jämähtäneitä.

Perheen ”vieraana” pidetty Lucy ei tunnusta olevansa koti-ikävä, vaan yrittää irtautua äidistään ja karibialaisesta taustastaan. Hänellä on ystäviä ja aktiivinen seksielämä, siksi hän muistelee äitinsä alistunutta voimattomuutta. Hän säälii äitiään siitä, että tämä on sietänyt miehensä muita suhteita. Erityisen vaikea Lucyn on ymmärtää, miksi isän toiset naiset kävivät aggressiivisesti vain äidin kimppuun – eikä miestä syytetty mistään.

.

Ensimmäinen Lucylle tärkeä mies on Paul. Eka kertaa hänet kohdatessaan Lucy muuttui aivan hävettävän miellyttämisenhaluiseksi. Ehkä se johtui marihuanasta, joka vapautti Lucya tavalla, joka saman aikaisesti inhotti häntä. Paul vain istui Lucyn viereen:

”Nauroin, enkä olisi ikimaailmassa uskonut, että minusta lähtee sellaista ääntä: kurlaavaa naurua, mielihyvän ja valheellisuuden täyttämää – vielä vähän aikaa sitten olisin halveksunut ketä tahansa sillä tavalla nauravaa naista. Kävi selväksi, että kun muut lähtisivät, minä en lähtisi samaa matkaa.” (106)

Nuorelle Lucylle on yllätys, miten valheellisuus lisää mielihyvää. Kerran tullessaan suoraan toisen miehen luota, hän suutelee Paulia ja tämä puhkeaa rakkauden tunnustukseen. ”Vai tuolta se kuulostaa, kun sitä tarkoitetaan ihan tosissaan” ajattelee Lucy ja suutelee vielä intohimoisemmin, ja katu samalla, koska ”Paul luuli sitä vastarakkaudeksi”. (105)

•
”Kylmä sydän” -luvussa keskeiseksi nousee kirje-episodi. Äiti lähettää Lucylle ahkerasti kirjeitä, mutta tämä jättää ne avaamatta. Hän ei halua kokea niitä tunteita, tai sitä äidin kontrollia, mitä kirjeet välittävät. Kincaid rakentaa huolella tämän kirje-episodin, niin että lukija ei pidä Lucya kylmäkiskoisena. Ensin kerrotaan uni, joka paljastaa että Lucy myös odottaa äitinsä kirjeitä.

Unessa ”Minua odotti lahja, joka oli kääritty yhteen äitini kauniista madras-päähuiveista. En tiennyt mikä lahja itsessään oli, mutta se oli jotain mistä olisin ilahtunut suunnattomasti.” (92)

Kincaid jättää avoimeksi, olisiko Lucyn pitänyt matkustaa äitiään tapaamaan. Hän kirjoittaa äidilleen vielä yhden kirjeen, jossa kertoo tulevansa pian käymään kotona, mutta nyt hän on muuttamassa pois au pair -perheestä. Kirjeeseen hän lisää uuden osoitteensa, se on keksitty.

Pienoisromaani käsittelee lajinsa mukaisesti, vain erästä jaksoa ihmisen elämässä. Teos keskittyy vain Lucyn au pair -vuoteen, ja viimeisessä luvussa Lucy on jo muuttanut omilleen. Muistellessaan kaikkea tuolloin tapahtunutta, hänellä on jo etäisyyttä tuon ajan tuntemuksiinsa.

•
Kääntäjät Kaijamari Sivill ja Helka Sivill ovat tehneet erinomaista työtä.

Pienoisromaanin selkeä ja tarkka ilmaisu on kaiken ehto, Lucyn vivahteikkaat ja ristiriitaiset tuntemukset välittyvät tosina ja uskottavina hyvän käännöksen ansiosta.

Jamaica Kincaid: *Lucy*, suom. kaijamari Sivill ja Helka Sivill, kustantamo S&S, 2023.

Risto Niemi-Pynttari on kirjoittamisen ja kirjallisuuden dosentti Jyväskylän yliopistosta